CEVAPLI KİTAPÇIK

Soru	1	2	3	4	5	6	7	8	Toplam
Puan	12	12	12	16	12	12	12	12	100

8 açık uçlu / kısa cevaplı soru · 100 puan. Yanıtlarında istenen işlem, gerekçe ve kanıtı göster.

Yazılı provasıdır. Okulunun seçtiği senaryoyu kontrol et.

1. Bir seli iki yönden inceleme · 12 puan

Bir vadide şiddetli yağıştan sonra su taşkını yaşanıyor. Dere yatağı çevresindeki konutlar zarar görüyor; bazı eski tarım alanlarının yapılaşmaya açıldığı biliniyor.

Olayın fiziki ve beşerî coğrafya kapsamında incelenebilecek birer yönünü yazınız. İki yönün birlikte incelenmesinin neden gerekli olduğunu açıklayınız.

Örnek yanıt

Yağış, eğim ve akarsu akışı fiziki; konutların yeri ve arazi kullanımındaki değişim beşerî yöndür. Zarar, doğal süreç ile insanların nerede ve nasıl yerleştiğinin etkileşiminden doğar.

• Yağış, eğim ve akarsu akışı fiziki; konutların yeri ve arazi kullanımındaki değişim beşerî yöndür. Zarar, doğal süreç ile insanların nerede ve nasıl yerleştiğinin etkileşiminden doğar.

Dikkat: Yanıtı verilen kanıttan daha geniş bir kesinliğe genellemek.

2. Çay tarımının dağılışı · 12 puan

Bir araştırmada çay tarımının dağılışı; yağış, sıcaklık, eğim, iş gücü ve pazara erişim verileriyle karşılaştırılıyor.

Verileri doğal ve beşerî etkenler olarak sınıflandırınız. Coğrafyanın yalnız yer adı ezberlemekten neden daha kapsamlı olduğunu bu araştırmayla açıklayınız.

Örnek yanıt

Yağış, sıcaklık ve eğim doğal; iş gücü ve pazar erişimi beşerîdir. Araştırma, faaliyetin nerede olduğunu ve dağılışının nedenlerini/etkileşimlerini inceler.

• Yağış, sıcaklık ve eğim doğal; iş gücü ve pazar erişimi beşerîdir. Araştırma, faaliyetin nerede olduğunu ve dağılışının nedenlerini/etkileşimlerini inceler.

Dikkat: Yanıtı verilen kanıttan daha geniş bir kesinliğe genellemek.

3. Okula erişim kararında mekân · 12 puan

Bir belediye okul servisi durağı seçiyor. A noktası okula 400 m, fakat güvenli yaya geçidi olmayan geniş yolun karşısında. B noktası 600 m, ancak kesintisiz kaldırım ve kontrollü geçitle ulaşılıyor.

Yalnız kuş uçuşu uzaklığa göre seçim yapmanın eksikliğini açıklayınız. Mekânsal düşünmeyle değerlendirilmesi gereken iki etkeni kullanarak bir tercih gerekçesi kurunuz.

Örnek yanıt

Uzaklık tek başına gerçek erişilebilirliği göstermez. Yol engeli, güvenli geçit ve kaldırım sürekliliği dikkate alındığında B daha güvenli erişim sağlayabilir. Tercih yalnız uzaklığı değil güzergâh ve güvenliği birlikte ele alır.

• Uzaklık tek başına gerçek erişilebilirliği göstermez. Yol engeli, güvenli geçit ve kaldırım sürekliliği dikkate alındığında B daha güvenli erişim sağlayabilir. Tercih yalnız uzaklığı değil güzergâh ve güvenliği birlikte ele alır.

Dikkat: Yanıtı verilen kanıttan daha geniş bir kesinliğe genellemek.

4. Coğrafya tarihini araştırma · 16 puan

Kaynak kartı A — MEB İstanbul Öğretmen Akademileri bilim tarihi açıklamasından özet: MÖ 3. yüzyılda Eratosthenes, iki şehirdeki Güneş ışını/gölge açısı farkı ile şehirler arası uzaklığı kullanarak Dünya'nın çevresini geometrik yöntemle hesapladı. Kaynak kartı B — NASA tarihçesinden özet: 1 Nisan 1960'ta fırlatılan TIROS-1, bulut örtüsünü uzaydan görüntüleyerek hava olaylarının geniş alanlarda izlenebildiğini gösterdi. Kaynaksız C paylaşımı: "Uydular coğrafi bilgi üretiminde hiç kullanılmamıştır."

A ve B kartlarının her birinden dönem, yöntem/araç ve coğrafi bilgiye katkıyı çıkararak iki kısa bilgi notu hazırlayınız. C paylaşımını hangi karttaki hangi kanıtla değerlendireceğinizi açıklayınız.

Örnek yanıt

A: MÖ 3. yüzyıl; gölge açıları ve şehirler arası uzaklıkla geometrik hesap; Dünya'nın çevresi/boyutuna ilişkin bilgi. B: 1960; uydu görüntüleme; bulut örtüsü ve hava olaylarının geniş alanlarda izlenmesi. B kartındaki uzaydan bulut görüntüleme kanıtı, uyduların hiç kullanılmadığı C iddiasıyla çelişir.

• A kartından zaman, geometrik ölçüm yöntemi ve Dünya'nın çevresine ilişkin katkı ayrılır.

• B kartından tarih, uydu görüntüsü ve hava olaylarını izleme katkısı ayrılır.

• B'deki somut kullanım örneğinin C'deki hiçbir zaman kullanılmadı genellemesini çürüttüğü açıklanır.

Dikkat: Kaynağı bilinen karşı örneği dikkate almadan kaynaksız mutlak iddiayı kabul etmek.

5. Koordinatlı haritayı kullanma · 12 puan

Şematik yerel haritada her kare kenarı 1 km'dir. Doğu yatay, kuzey dikey yöndedir. A(1,1) ve B(4,1) noktaları gösterilmiştir.

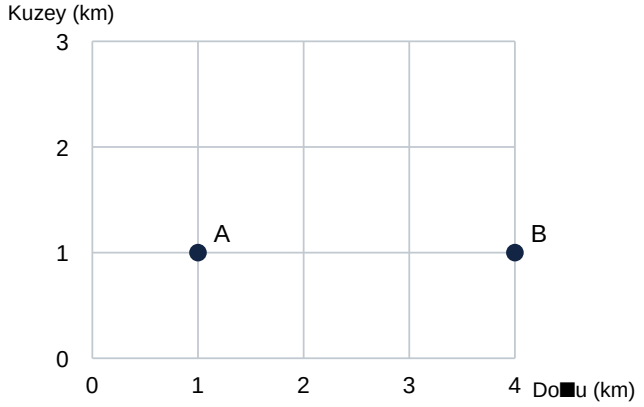

A'danB'ye gitmek için yönü ve düz uzaklığı yazınız. A'nın 2 km kuzeyindeki C noktasını haritaya ekleyip koordinatını belirtiniz.

Örnek yanıt

A'danB'ye doğuya 3 km gidilir. C=(1,3) olur.

- A'danB'ye doğuya 3 km gidilir. C=(1,3) olur.

Dikkat: Yatay ve düşey koordinatları yer değiştirmek.

6. Ölçekle uzaklık hesaplama · 12 puan

Bir haritanın sayısal ölçeği 1:25.000'dir. P ve R arasındaki harita uzaklığı ölçülmüş ve 6 cm bulunmuştur. Görselden yeniden ölçüm yapmanız gerekmiyor.

Gerçek yatay uzaklığı metre ve kilometre cinsinden bulunuz. Aynı alan 1:50.000 ölçeğinde gösterilse aynı uzaklığın haritadaki uzunluğu kaç cm olur?

Örnek yanıt

6×25.000=150.000 cm=1500 m=1,5 km.1:50.000 haritada 150.000/50.000=3 cm olur.

- Harita uzaklığı payda ile çarpılır.
- Santimetre metreye ve kilometreye çevrilir.
- Aynı gerçek uzaklık yeni ölçek paydasına bölünür.

Dikkat: 1:50.000'i daha büyük ölçek sanmak.

7. Mutlak ve göreli konum · 12 puan

Türkiye'nin Kuzey Yarım Küre'de ve orta enlemlerde bulunması ile boğazlar aracılığıyla Karadeniz ve Akdeniz havzaları arasında geçiş sağlaması iki farklı konum özelliğidir.

İki özelliği mutlak ve göreli konum olarak ayırınız. Her birinin Türkiye'ye ilişkin bir etkisini açıklayınız.

Örnek yanıt

Yarımküre/enlem mutlak konumdur; mevsimlerin oluşumuyla birlikte orta kuşak iklim özellikleri ve Güneş ışınlarının geliş açısını etkiler. Boğazlarla geçiş göreli konumdur; deniz ulaşımı ve ticari bağlantılarda önem sağlar.

• Yarımküre/enlem mutlak konumdur; mevsimlerin oluşumuyla birlikte orta kuşak iklim özellikleri ve Güneş ışınlarının geliş açısını etkiler. Boğazlarla geçiş göreli konumdur; deniz ulaşımı ve ticari bağlantılarda önem sağlar.

Dikkat: Türkiye'nin her yerinde aynı iklim olduğunu konumdan çıkarmak.

8. Bir harita sisteminin bileşenleri · 12 puan

Bir ekip afet sonrası yol kapanmalarını haritalıyor: uydu görüntüsüyle zarar izleri belirleniyor, saha ekibi uydu konumlandırma alıcısıyla noktaları kaydediyor, CBS yazılımı yollar ve hastanelerle birlikte verileri gösteriyor.

Uzaktan algılama, konumlandırma ve CBS'nin bu çalışmadaki görevlerini ayırınız. Birlikte kullanılmalarının bir yararını yazınız.

Örnek yanıt

Uzaktan algılama geniş alandaki zarar izlerini uzaktan gözler; konumlandırma saha noktalarının yerini belirler; CBS katmanları ilişkilendirip sorgular/gösterir. Birlikte, kapalı yollardan kaçınan hastane erişim planı geliştirilebilir.

• Uzaktan algılama geniş alandaki zarar izlerini uzaktan gözler; konumlandırma saha noktalarının yerini belirler; CBS katmanları ilişkilendirip sorgular/gösterir. Birlikte, kapalı yollardan kaçınan hastane erişim planı geliştirilebilir.

Dikkat: Yanıtı verilen kanıttan daha geniş bir kesinliğe genellemek.